

نقش و جایگاه دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران در فرآیند دادرسی

مؤلفین

بهزاد ثابتی پور کرمانی

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی

دکتر معین صباحی گراغانی

عضو هیات علمی دانشگاه

سرهنگ علی رضایی

مشاور حقوقی دفتر حمایت حقوقی ایثارگران

انتشارات قانون یار

۱۳۹۸

سرشناسه	: ثابتی پور کرمانی، بهزاد، ۱۳۷۵ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: نقش و جایگاه دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران در فرایند دادرسی / تألیف بهزاد ثابتی پور کرمانی، معین صباحی گراغانی، سرهنگ علی رضایی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۰۸۰-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: دفتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران
موضوع	: آیین دادرسی — ایران
موضوع	: Procedure (Law) -- Iran
شناسه افزوده	: صباحی گراغانی، معین
شناسه افزوده	: رضایی، علی، ۱۳۵۴ -
رده بندی کنگره	: ۸۶۴KMH
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۵۰۲۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۵۱۲۰۵

انتشارات قانونی یار

نقش و جایگاه دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران در فرآیند دادرسی

تألیف: بهزاد ثابتی پور کرمانی - دکتر معین صباحی گراغانی - سرهنگ علی رضایی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۴۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۰۸۰-۱

مرکز پخش قانون یار: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۷۹۵۱۹ ۶۶۹۷۹۵۲۶

تقدیم به

پدران و مادران

باشد تا فرزندان شایسته‌ای برای آنان بوده باشیم

فرزندان

باشد تا والدین شایسته‌ای برای آنان بوده باشیم

جامعه حقوقی

باشد تا قدمی در جهت اعتلای حق و عدالت برداشته باشیم

پژوهشگران و استادان

باشد تا خودگذشتگی‌شان را قدر دانسته باشیم

شهادت

باشد تا قدر دوران خون‌شان باشیم

اسلام دین علم و پابندی به ارزش های معنوی باید علم و پژوهش را به عنوان یک باور عمومی در بیاوریم تا یک همت همگانی بر این گماشته شود یعنی حقیقتاً مسئله کل نظام بشود.

(حضرت ایت الله العظمی خامنه ای)

پیشگفتار

به نام ان که هستی نام از او یافت فلک جنبش زمین آرام از او یافت

در این کتاب به نقش و جایگاه دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران در فرایند دادرسی پرداخته شده است و در جهت ارائه ضوابطی در تشخیص دعاوی قابل پیگیری توسط این دفاتر کاربرد دارد جایگاه قانونی این دفاتر مطابق ماده ۲۰۳ قانون استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و همچنین براساس بند ۱۱ سیاست های کلی نظام برای ترویج و تحکیم فرهنگ ایثار و جهاد و ساماندهی امور ایثارگران می باشد و به منظور تسریع در رسیدگی پرونده های ایثارگران تشکیل شده است.

هدف اصلی تالیف این کتاب شناخت و بررسی وظایف و نقش دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران در دادرسی میباشد و در این زمینه تحولاتی نیز صورت گرفته که بیان می شود و آنها مورد ارزیابی و تحلیل قرار می گیرند و همچنین سعی گردیده است تا شناختی از این دفاتر ارائه گردد تا نواقص عملی آن تبیین گردیده و به تبع آن در صورت امکان پیشنهاداتی در جهت رفع نواقص ارائه شود.

در طرح تدوین این کتاب ابتدا به جمع آوری مطالب اولیه پرداخته شد و پس از گردآوری مطالب مباحث مربوطه با هریک از همکاران مورد بررسی اصلاح و ویرایش علمی قرار گرفت تا در حد امکان از خطا و اضافات غیر لازم و نواقص احتمالی خالی باشد در همین راستا از دکتر ایوب احمدپور و استاد معزز جناب آقای کیاسروش و جناب آقای درویشی و همچنین از همکاران محترم آقایان شریفی، عامری و کاظمی و خانم ها کرمی، صابر و فروتن نیز کمال تشکر را دارم.

در این مقام بر خود فرض میدانیم از جناب آقای دکتر اسدی و انتشارات قانون یار که زمینه چاپ این اثر فراهم آوردند کمال تشکر را دارم همچنین از جناب آقای رضا خواجه ریاست محترم دفتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران استان کرمان و جناب آقای احد شجاعی معاونت نیروی انسانی پایگاه بسیج سید الشهداء کرمان نیز صمیمانه تشکر مینمایم .

در پایان یادآوری این نکته ضروری است که به رغم کوشش بسیار نگارش حاضر خالی از اشکال و کاستی نبوده و تذکر لعزش ها و خطاها از سوی خوانندگان نکته سنج و ارباب فضل و معرفت موجب کمال امتنان خواهد بود.

انه ولی التوفیق

مهرماه ۱۳۹۸

علايم اختصارى

ق.ا.س.پ	قانون استخدامى سپاه پاسداران
ق.ا.د.م	قانون ايین دادرسى مدنى
ق.ح.ق.	قانون حمايت قضايى از بسيج
ق.ج.ا.	قانون جامع ايتارگرى
ق.ا.د.ك	قانون ايین دادرسى كيفرى
ق.م	قانون مدنى
ق.م.ا.	قانون مجازات اسلامى
ت	تبصره
م	ماده
ا.ح.ق.ق.	اداره كل حقوقى و تدوين قوانين قوه قضاييه
د.ع.ك	ديوان على كشور

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۷
فصل اول.....	۲۵
مفاهیم و جایگاه دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران.....	۲۵
مبحث اول - تعاریف و مفاهیم.....	۲۵
گفتار اول - تعاریف.....	۲۵
بند اول - ایثارگران.....	۲۵
بند دوم - دفتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران.....	۲۷
بند سوم - کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی قضایی ایثارگران.....	۲۸
بند چهارم - دادرسی.....	۲۹
گفتار دوم - مفاهیم مرتبط.....	۳۱
بند اول - وکالت.....	۳۱
بند دوم - نمایندگی حقوقی.....	۳۲
گفتار سوم - ماهیت حقوقی روابط دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران، با کارشناسان، دادگاه و ایثارگران.....	۳۳
بند اول - ماهیت حقوقی رابطهی دفاتر حمایت حقوقی و قضایی با کارشناسان.....	۳۴
بند دوم - ماهیت حقوقی رابطهی دفاتر حمایت حقوقی و قضایی به ایثارگران.....	۳۵
بند چهارم - ماهیت حقوقی رابطهی کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی و قضایی با دادگاه ها.....	۳۸
گفتار چهارم - دفاتر حمایت از منظر ریاست محترم قوه قضائیه (حضرت آیه الله هاشمی شاهرودی (رحمه اله).....	۳۹
مبحث دوم - جایگاه، عملکرد و منابع دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران.....	۴۷
گفتار اول - مبانی، منابع و اهداف تشکیل دفاتر حمایت حقوقی قضایی ایثارگران.....	۴۷

- بند اول - مبانی دفاتر حمایت ۴۷
- بند دوم - منابع دفاتر حمایت ۴۹
- بند سوم - اهداف تشکیل دفاتر حمایت ۵۱
- گفتار دوم - ساختار و تشکیلات ۵۲
- بند اول - کلیات و افراد مشمول ۵۲
- بند دوم - نحوه فعالیت دفاتر ۵۳
- بند سوم - محل استقرار و نحوه ارتباط ۵۴
- گفتار سوم - سازمان دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران ۵۵
- بند اول - جایگاه قانونی دفاتر ۵۵
- بند دوم - شرایط کارشناسان دفاتر ۵۵
- بند سوم - قلمرو دعاوی در خصوص کارشناسان دفاتر حمایت ۶۳

فصل دوم ۶۹

- نقش، ماهیت و مسئولیت های کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران ۶۹
- مبحث اول - تبیین ماهیت و قلمرو کارشناسان دفاتر حمایت ۶۹
- گفتار اول - مفهوم نمایندگی و اقسام آن ۶۹
- بند اول - عناصر نمایندگی ۷۰
- بند دوم - انواع نمایندگی ۷۲
- گفتار دوم - مفهوم وکالت و اقسام آن ۷۲
- بند اول - عناصر وکالت ۷۳
- بند دوم - انواع وکالت ۷۴
- گفتار سوم - ماهیت وکالت کارشناسان دفاتر در مراجع ۷۸
- بند اول - نحوه احراز سمت و ایراد سمت ۷۸
- بند دوم - تعدد کارشناسان دفاتر و فرد متقاضی در مراجع ۷۹
- بند سوم - معرفی توأم کارشناس این دفاتر با وکیل دادگستری ۸۱
- بند چهارم - نحوه ابطال تمبر دادرسی توسط کارشناسان این دفاتر ۸۲

- بند پنجم - محکومیت محکوم علیه به پرداخت حق الوکاله کارشناس دفاتر ۸۳
- بند ششم - طرق مرتفع شدن رابطه کارشناس با موکل (فرد مشمول) ۸۳
- بند اول - نحوه تشکیل پرونده ۸۷
- بند دوم - نحوه پیگیری ۸۸
- مبحث سوم - اختیارات و تعهدات کارشناسان دفاتر ۹۰
- گفتار اول - اختیارات کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی قضایی ایثارگران ۹۱
- بند اول - انجام اقدامات لازم و آگاهی از آخرین وضعیت پرونده‌ی متقاضی ۹۳
- بند دوم - انجام مکاتبات لازم و تنظیم و ارسال دادخواست و لوائح به عنوان وکیل متقاضی ۹۴
- بند سوم - شرکت در دادرسی و با سایر جلسات متشکل در رابطه با پرونده ۹۴
- بند چهارم - انجام هر گونه اقدام ضروری در جهت حسن اجرای وظایف محوله ۹۵
- گفتار دوم - بررسی ماده ۳۵ ق.آ.د.م و ماده ۳۶ ق.آ.د.م ۹۵
- بند اول - موارد مجاز به اخذ وکالت ۹۵
- بند دوم - موارد ممنوع به اخذ وکالت ۱۰۱
- گفتار سوم - تعهدات کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران ۱۰۲
- بند اول - ارائه مشاوره حقوقی ۱۰۵
- بند دوم - قبول وکالت در پیگیری دعاوی و شکایات مطروحه از طرف آنها ۱۰۵
- بند سوم - ارشاد قضایی ۱۰۶
- بند چهارم - انجام اقدامات لازم جهت تسریع در رسیدگی به پرونده های مطروحه ۱۰۷
- بند پنجم - انجام کلیه وظایف مقرر در ماده ۴ قانون حمایت قضایی از بسیج در مورد افراد موضوع ۱۰۷
- بند ششم - کمک به مراجع قضایی در تشخیص اعسار افراد معسر موضوع این آیین نامه از قبیل ارائه مدارک حقوق و اسناد اموال و املاک آنها ۱۰۸
- بند هفتم - انجام اقدامات لازم برای استفاده ی افراد موضوع این آیین نامه از امتیازات و تسهیلات قانونی ۱۰۹
- بند هشتم - تعهد به حفظ اسرار موکل ۱۰۹

بند نهم- تعهد به رعایت مصلحت موکل.....	۱۱۰
گفتار چهارم- تعهدات افراد مشمول دفاتر حمایت حقوقی و قضایی	۱۱۰
مبحث چهارم- مسئولیتهای کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی قضایی ایثارگران	۱۱۱
گفتار اول- مسئولیت انتظامی کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران	۱۱۴
گفتار دوم- مسئولیت مدنی کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران	۱۱۴
گفتار سوم- مسئولیت کیفری کارشناسان دفاتر حمایت حقوقی قضایی ایثارگران	۱۱۶
فصل سوم	۱۱۹
برگزیده ای از آرای دادگاه	۱۱۹
مبحث اول -گزیده ای از آراء اخذ شده توسط کارشناسان دفاتر حمایت	۱۱۹
بند اول -آرای حقوقی	۱۱۹
فصل چهارم	۱۳۷
پیشنهادات و خلاصه مطالب	۱۳۷
مبحث اول -پیشنهادات	۱۳۷
مبحث دوم - خلاصه مطالب	۱۳۸
منابع و مأخذ	۱۵۴
ضمائم	۱۵۸
ضمیمه شماره ۱	۱۵۸
ضمیمه شماره ۲	۱۶۲
ضمیمه شماره ۳	۱۶۸

مقدمه

دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران در سال ۱۳۶۵ مقارن با دوران دفاع مقدس تأسیس گردید و هدف از تشکیل این نهاد، حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران و رزمندگانی که به دلیل درگیری با مسائل جنگ مانند حضور در جبهه های نبرد و یا مجروحیت جنگی قادر به طرح دعای یا دفاع در مراجع قضایی نبودند و به این دلیل زمینه تضییع حقوق این قشر موثر جامعه فراهم میآمد که این امر با جایگاه ایثارگران و شأن مجاهدان فی سبیل الله منافات داشت علی هذا وجود نهادی با ماهیت دفاتر حمایت که در غیاب رزمندگان و ایثارگران با معرفی کارشناسان حقوق که به حکم قانون در جایگاه وکیل شناخته شده اند امری منطقی و لازم الاجرا بوده که این جریان حمایتی با همان ساز و کار اداری و قانونی خود پس از پایان جنگ تحمیلی تا به امروز نیز تداوم یافته که فارغ از آثار مطلوب تأسیس این نهاد به بررسی برخی از شبهات و برداشتهای پیرامون حیطه وظایف دفتر حمایت می پردازیم.

طبق آئین نامه اجرایی ماده ۲۰۳ قانون استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب مجلس شورای اسلامی و بند ب ماده ۳ آئین نامه اجرایی ماده مذکور و ماده ۴ قانون حمایت قضایی از بسیج و تبصره های ۱ و ۲ ماده ۱۷ آئین نامه اجرایی آن، دفاتر حمایت نسبت به مضمولین خود در صورت مراجعه به دفاتر حمایت مستقر در مجتمع های قضایی دادگستری های سراسر کشور و در خواست مساعدت حقوقی، اقدام به ارائه مشاوره و مساعدت قضایی و یا معرفی نماینده به عنوان وکیل جهت حضور در محاکم قضایی مینماید.

دفاتر حمایت حقوقی و قضایی ایثارگران که در این رساله گاهها به نام مختصر دفاتر حمایت عنوان خواهند شد، به عنوان نهادی است که کارشناسانی را که مستقر در آن هستند، را جهت

و کالت از ایثارگران، جانبازان و خانواده های معظم شهداء به دادگاه و حضور در دادرسی معرفی می نماید. در این پژوهش به نوع رابطه حقوقی بین ایثارگران و خانواده های معظم شهداء با کارشناسان دفاتر حمایت و همچنین رابطه حقوقی ایثارگران با دفاتر حمایت و نوع رابطه حقوقی کارشناسان دفاتر حمایت با این دفاتر پرداخته خواهد شد. این که آیا کارشناسان دفاتر حمایت و کیل محسوب میشوند یا نه بلکه دفاتر حمایت به عنوان شخص حقوقی و کیل ایثارگر محسوب می شوند و این شخص حقوقی نماینده ای از جانب خود جهت حضور در دادرسی معرفی می کند هر کدام از این موارد دارای آثار و تبعات خاص خود می باشد. چنانچه کارشناسان و کیل ایثارگر باشند دارای تمامی اختیارات همچون و کیل دادگستری می باشد در حالی که اگر دفاتر حمایت و کیل محسوب شوند کارشناسان این دفاتر نماینده دفاتر جهت حضور در دادرسی باشند قضیه متفاوت است. در این پژوهش به تبیین نوع این روابط پرداخته خواهد شد.

در باب اختیارات و تعهدات باید متذکر شد که این دو امر بسیار نزدیک به هم می باشند و در عمل تفکیک آنها بسیار دشوار می باشد. در خصوص اختیارات باید گفت اموری مورد توجه می باشد که کارشناسان دفاتر حمایت ممنوعیتی در انجام آنها نداشته باشند و در اعمال و یا عدم اعمال آنها باید معیار مصلحت موکل مورد توجه قرار گیرد. در خصوص تعهدات نیز باید گفت که منظور از آنها در واقع وظایف و تکالیف کارشناسان می باشد در اموری که تحت عنوان اختیارات و تعهدات بررسی می گردند مواد ۳۵ و ۳۶ ق.آ.د.م و ۳ و ۱۷.م. ۲۰۳.ق.اس.پ می باشد. در باب مسئولیتی که از تخلفات کارشناسان دفاتر حمایت ناشی می شود باید گفت که قانون و مقرره خاصی در باب تخلفات در نظر گرفته نشده است. بنابراین از آنجایی که کارشناسان این دفاتر به عنوان و کیل در پرونده حضور پیدا می کنند مسئولیت آنان

نیز تابع قواعد عام و کالت می باشد. حال بعضاً شاهد برخی توقعات نامتعارف از سوی تعداد قلیلی از مشمولین حمایتی می باشیم که فاقد وجاهت قانونی می باشد از جمله انتظار نفوذ در پرونده و تاثیرگذاری بر روی پرونده خارج از چارچوب که با اصول مسلم قانونی و جایگاه والای ایثارگری در تضاد می باشد. گاهی نیز درخواست مساعدت حمایت دفاتر ایثارگران فقط صرفاً جهت استفاده از عنوان بسیج و دفتر حمایت ایثارگران می باشد که به زعم این افراد، وجود و کالت این دفاتر و عنوان بسیج و سپاه در پرونده می تواند سیر قضایی پرونده را به نفع آنها سوق دهد که در این مورد نیز باید اشاره نمود که نه دفاتر حمایت دنبال چنین مفهومی می باشد و نه مراجع قضایی تحت تاثیر از این ذهنیت واهی قرار می گیرند. عده ایی افراد سودجو نیز دفاتر حمایت را دست مایه پیگیری امورات مدنی و روزمره خود تلقی نموده و با پرونده سازیهای مکرر درصدد اتلاف نیروی انسانی و زمانی دفاتر حمایت میباشند با این تصور که ماهیت تشکیل این دفاتر پیگیری شخصی پرونده های معوقه، فعلی و آتی یک نفر خاص می باشد که این مسئله نیز با حجم پرونده های ورودی و مراجعه کنندگان کثیر این دفاتر سازگاری ندارد. علاوه بر موارد مشابه دیگران می توان در نهایت چنین ارزیابی کرد که این شبهات چه حاصل عمد و غرض و چه ثمره سهو و نا آگاهی نسبت به قوانین باشد. نتیجه ی عدم اطلاع رسانی و آگاه سازی صحیح و مناسب نسبت به مراجعه کنندگان و توجیه و توضیح ناکافی مراجعه کنندگان در بدو مراجعه می باشد که خود مستلزم تدوین ضوابط و قوانین تکمیلی می باشد. همانگونه که بیان گردید تشکیل و تأسیس دفتر حمایت از حقوق ایثارگران و جانبازان براساس مصوبات شورای عالی پشتیبانی جنگ در سال ۱۳۶۵ و به ویژه با توجه مصوبات مورخ ۶۵/۴/۲۲ و ۶۵/۷/۲۷ و نیز بخشنامه صادر از سوی شورای عالی قضایی سابق در اجرای مصوبات فوق الذکر بوده است پس پایان جنگ تحمیلی نیز فعالیت این دفاتر کما

فی السابق ادامه داشته و در این راستا بخشنامه های متعددی در خصوص لزوم ادامه فعالیت و همکاری با این دفاتر و نیز معتبر بودن بخشنامه های صادره پیش توسط قوه قضاییه صادر گردید که میتوان به بخشنامه به شماره م/۵۷۷/۷۳ مورخ ۱۳۶۹/۴/۶ از سوی ریاست محترم وقت قوه قضاییه اشاره نمود. متعاقب آن و جهت رفع شبهات و ابهامات ایجاد شده به لحاظ توقف جنگ تحمیلی و برخی شرایط و مقتضیات زمانی و از طرفی ضرورت تثبیت جایگاه این دفاتر و تجهیز آن و اینکه عده ای به استناد اینکه بخشنامه، ناقص قانون نیست معتقد به فقدان جایگاه قانونی برای دفاتر حمایت بودند که در نهایت موضوع فعالیت این دفاتر در ماده ۲۰۳ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب مصوب ۱۳۷۰ مجلس شورای اسلامی به منظور حمایت از بسیجیان، جانبازان، ایثارگران و خانواده معظم شهدا پیش بینی گردید و جزئیات آن موکول به این نامه ای شد که آیین نامه مزبور در تاریخ ۱۳۷۵/۵/۱۹ به تصویب مقام معظم رهبری فرماندهی رسید و در ماده یک آن به تشکیل و فعالیت این دفاتر به منظور حمایت قضایی از جانبازان و ایثارگران اشاره گردید. باتوجه به نقش ارزنده و موقعیت برجسته نیروهای بسیج و پیرو رهنمودها و تأکیدات مقام معظم رهبری دایر بر حضور گسترده و همه جانبه بسیج در صحنه های مختلف و اجتماع؛ مجلس شورای اسلامی ضمن تصویب قانون حمایت قضایی بسیج در مورخ ۱۳۷۱/۱۰/۱ جایگاه قانونی ویژه ای برای بسیج به عنوان ضابط قضایی معین کرده و در قانون مذکور به تشکیل دفاتر حمایت قضایی بسیجیان جهت حمایت از افراد موضوع این قانون اشاره نموده است و به موجب تبصره ذیل این ماده کارشناسان حقوقی این دفتر بدون الزام به کسب پروانه وکالت می توانند در کلیه مراحل دادرسی از طرف افراد مذکور به عنوان وکیل اقدام کنند این نامه اجرایی قانون مذکور در تاریخ ۱۳۷۲/۳/۳۰ به تصویب مقام معظم رهبری رسیده است. انجام هرگونه حمایت حقوقی و قضائی و ارائه